

De Ongekende Stad

Onderzoekers en
beleidmakers als
ontdekkingsreizigers

Godfried Engbersen
EUR

Kennisatelier Leefbare
wijken

5 Oktober 2012

Opzet

- 1 De Ongekende Stad (DOS)
- 2 Drie sociale ontdekkingen van stedelijke fenomenen
- 3 Twee ontdekkingen van de werking van sociaal beleid
- 4 Lessen voor beleidmakers

Ontdekking 1: Moderne armoede in een rijk land (1985-1990)

- De aard van moderne armoede: materiële en non-materiele problemen
- Geheime nummers: proces van sociale afsluiting en opkomend ressentiment
- De beperktheid van beleidsclassificaties ('minima' / 'langdurig werklozen'): heterogeniteit

Heterogeniteit van werkloosheid

Typen werklozen:

- 1 Conformisten
- 2 Ritualisten
- 3 Retraitisten
- 4 Ondernemenden
- 5 Calculerenden
- 6 Autonomen

Ondernemenden en calculerenden

Het systeem is er om misbruikt te worden. Je moet zorgen dat je er zoveel mogelijk uithaalt. Niemand wil werkloos worden. Als je in een situatie zit waar je niks aan kunt doen moet je voor jezelf opkomen. Ik studeer met een uitkering en die video heb ik via de sociale dienst gekregen. Ik heb gezegd dat ik geld nodig had om mijn huis op te knappen.”

“Ik heb nooit zo’n gevoel dat ik onrechtvaardig behandeld wordt. Daar ben ik toch zelf bij (...). Ik ben liberaal in de zin dat iedereen voor zichzelf moet zorgen. Mijn ideaal is om iets te vinden waardoor ik niet meer hoeft te werken. Dat is mijn ideaal, maar ik weet niet of het realiseerbaar is.”

Autonomen

“Ik ben erg gesteld op mijn vrije tijd en die zie ik heel erg bedreigd worden door een baan, als is het maar voor 20 uur. Voor mij is het leven een zinvolle tijdsbesteding, een beetje studeren, lezen. Ik zie mijn leven als een ‘*education permanente*’.”

“Ik zie mijn uitkering als een soort basisinkomen dat mij de mogelijkheden geeft een leven te leiden dat ik als ideaal zie.”

Retraitisten

“Nee ik kijk niet vooruit. Ik durf niet meer. We zien wel wat de dag van morgen ons brengt.”

“Ik denk niet over morgen. Ik heb geen plannen. Ik zie de volgende dag wel wat ik doe.”|

“Ik ben een jongen die leeft van dag tot dag. Is het er nu niet, dan is het er morgen wel. En met die instelling ga ik gewoon rond weet je wel. Er zijn echt een hoop mensen die proberen wat op te bouwen in hun leven, maar wat moet je nou opbouwen met een uitkering alleen?”

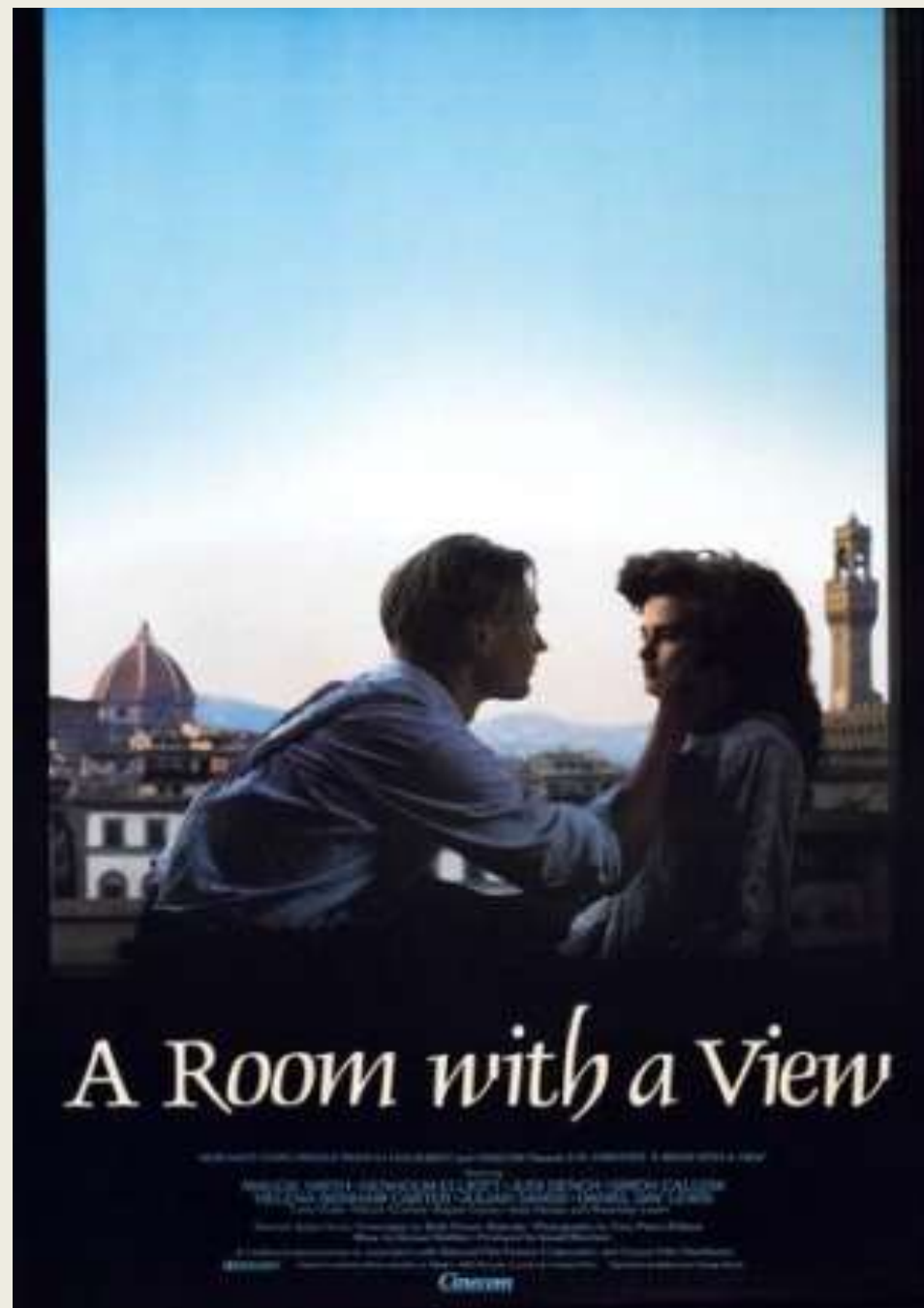
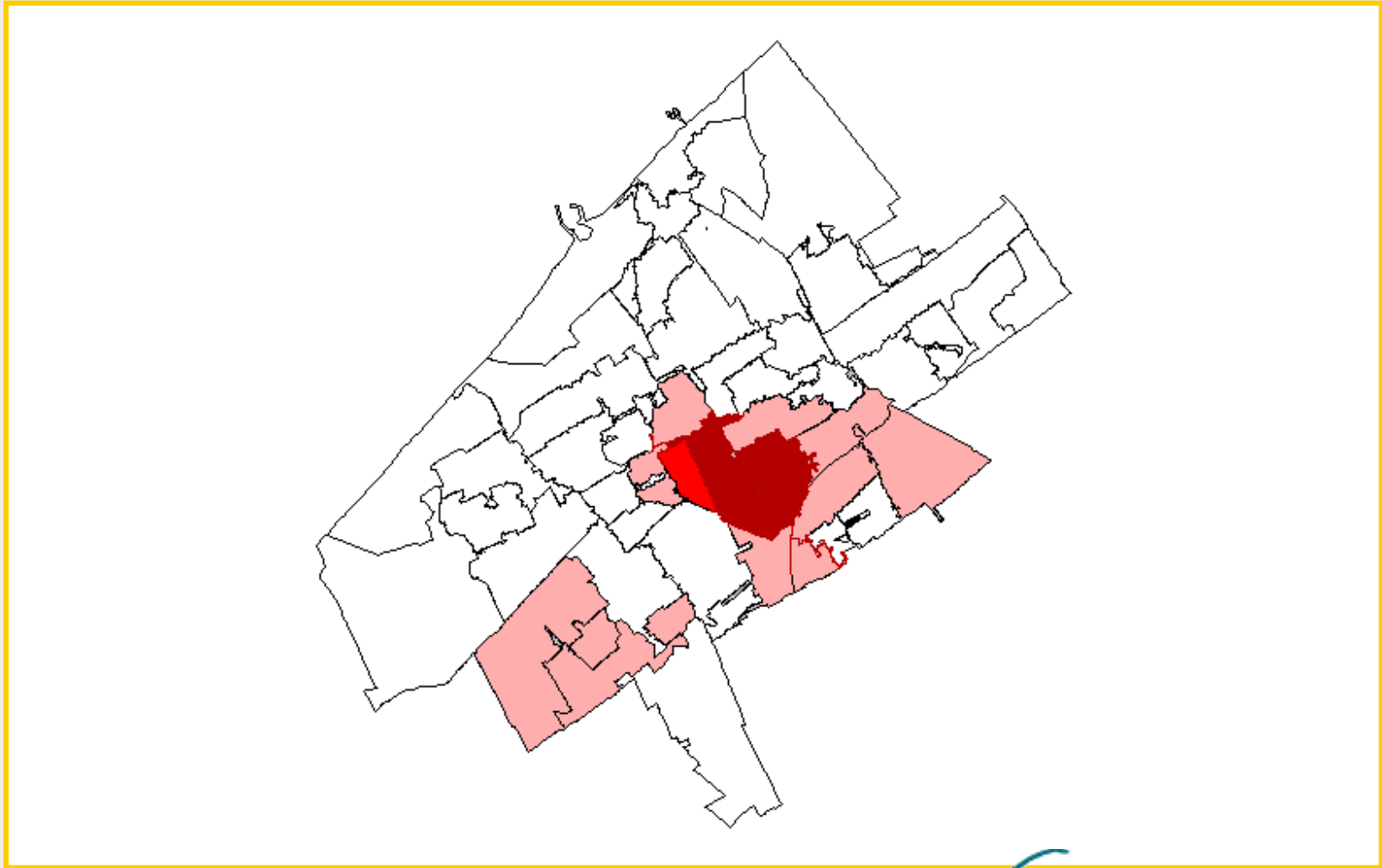

Figure 1: Distribution of regular Turks in The Hague

Red: legal Turks

Source: Statistics Netherlands 1999/ 2000, VAS 1997-2003

Figure 2: Distribution of irregular Turks in The Hague

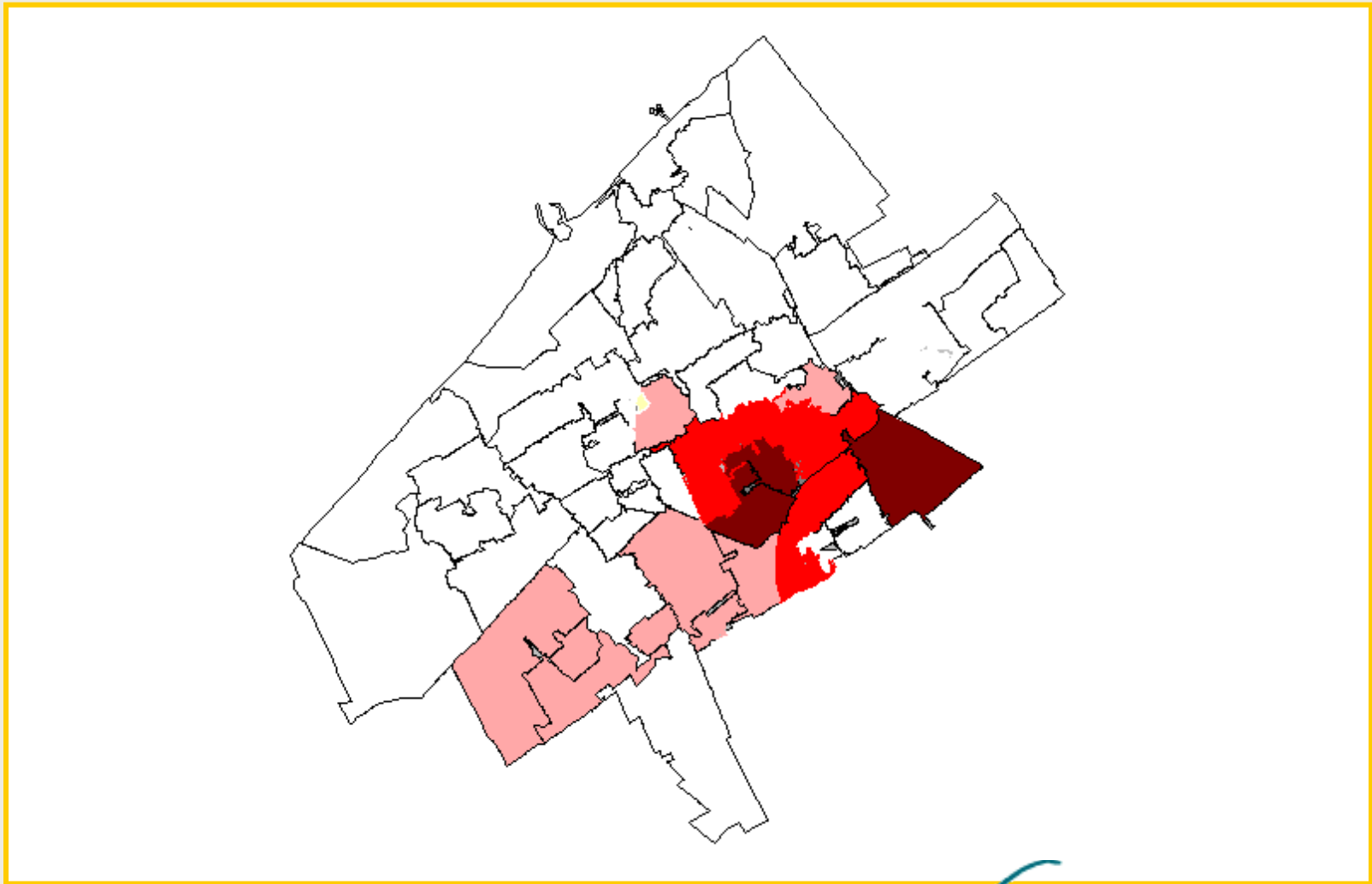

Yellow: illegal Turks

Source: Statistics Netherlands 1999/ 2000, VAS 1997-2003

Figure 3: Distribution of regular Moroccans in The Hague

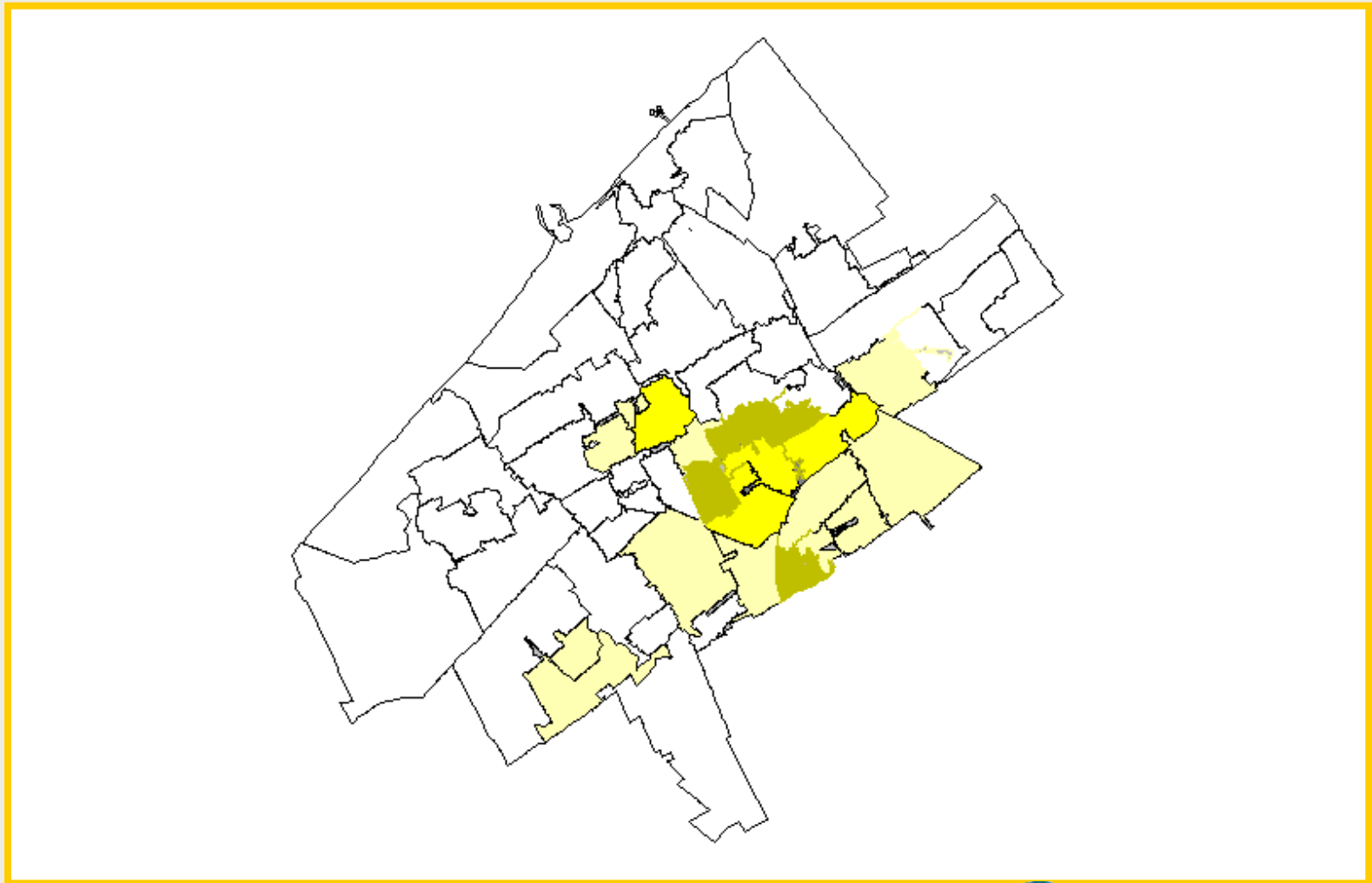

Red: legal Maroccans

Source: Statistics Netherlands 1999/ 2000, VAS 1997-2003

Figure 4: Distribution of irregular Moroccans in The Hague

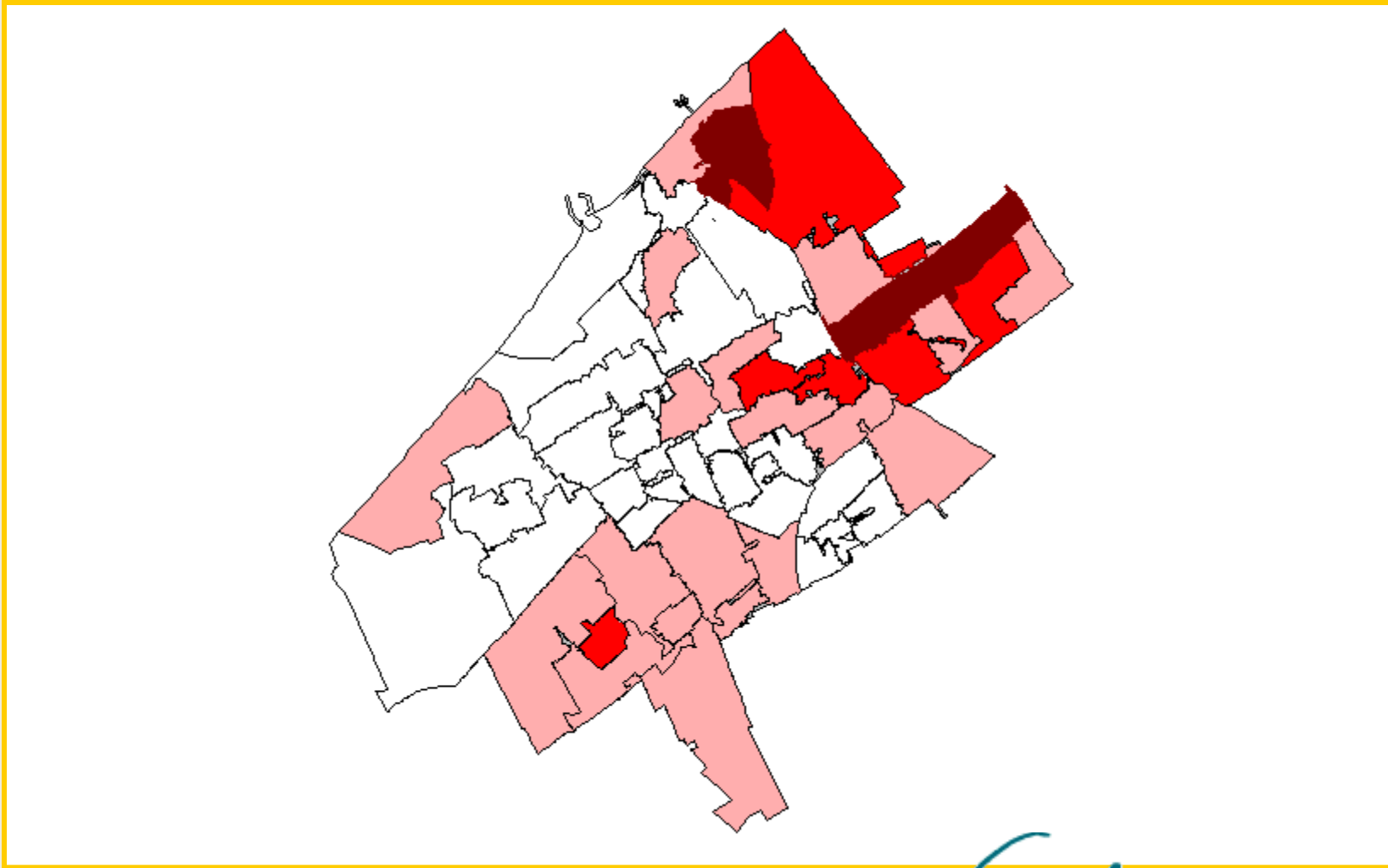

Yellow: illegal Moroccans

Source: Statistics Netherlands 1999/ 2000, VAS 1997-2003

Figure 5: Distribution of regular East-Europeans in The Hague

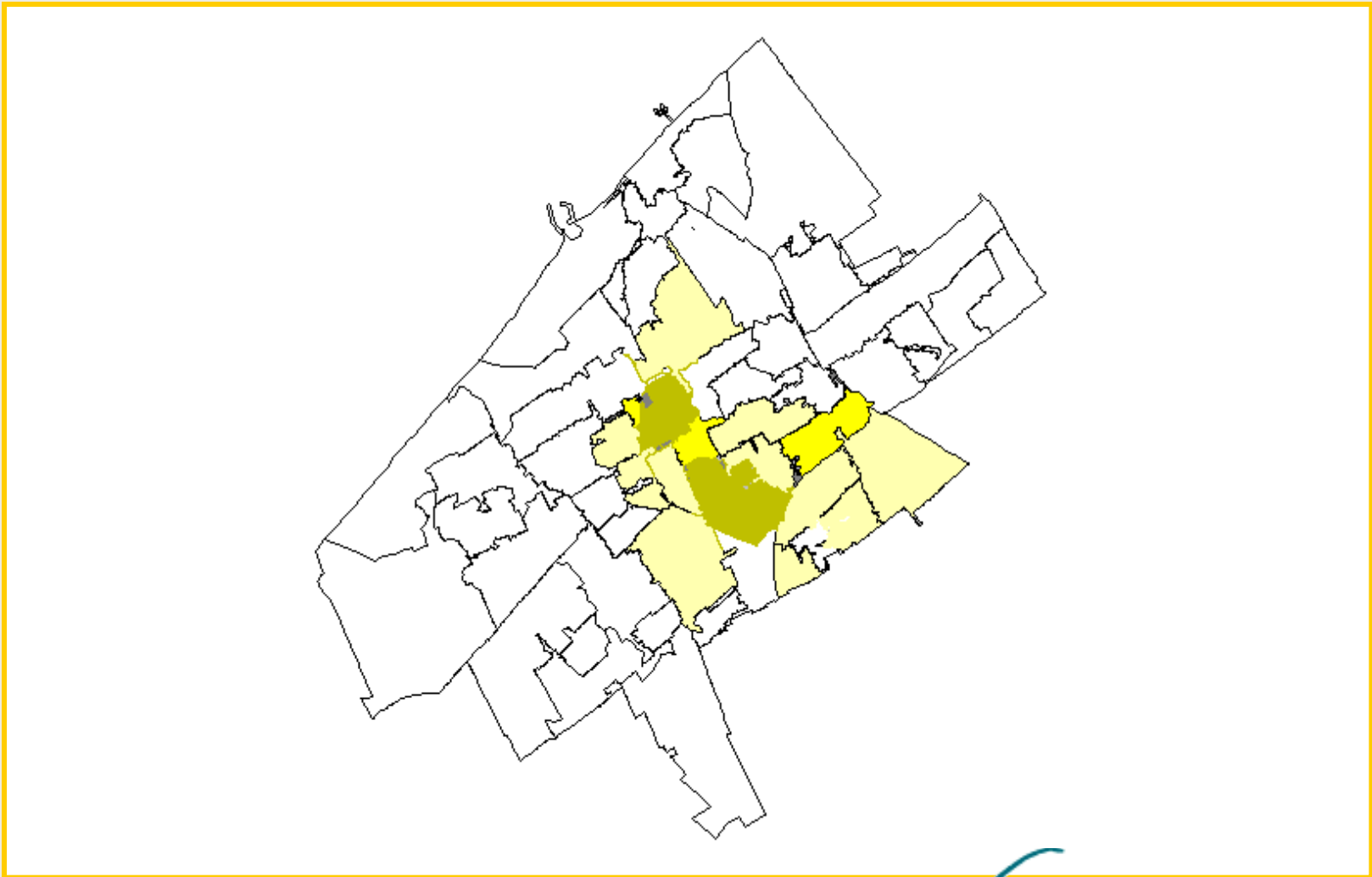

Red: legal East-Europeans

Source: Statistics Netherlands 1999/ 2000, VAS 1997-2003

Figure 6: Distribution of irregular East-Europeans in The Hague

Yellow: illegal East-Europeans

Ontdekking 2: Illegale vreemdelingen in Nederland (DOS: 1990-2010)

- Het bestaan van een niet-gedocumenteerde populatie
- Vervult verschillende economische en sociale functies (vgl. Herbert Gans)
- De beperktheid van beleidsclassificatie ('illegaal verblijf')

Figure 7: Distribution of regular Turks in Rotterdam

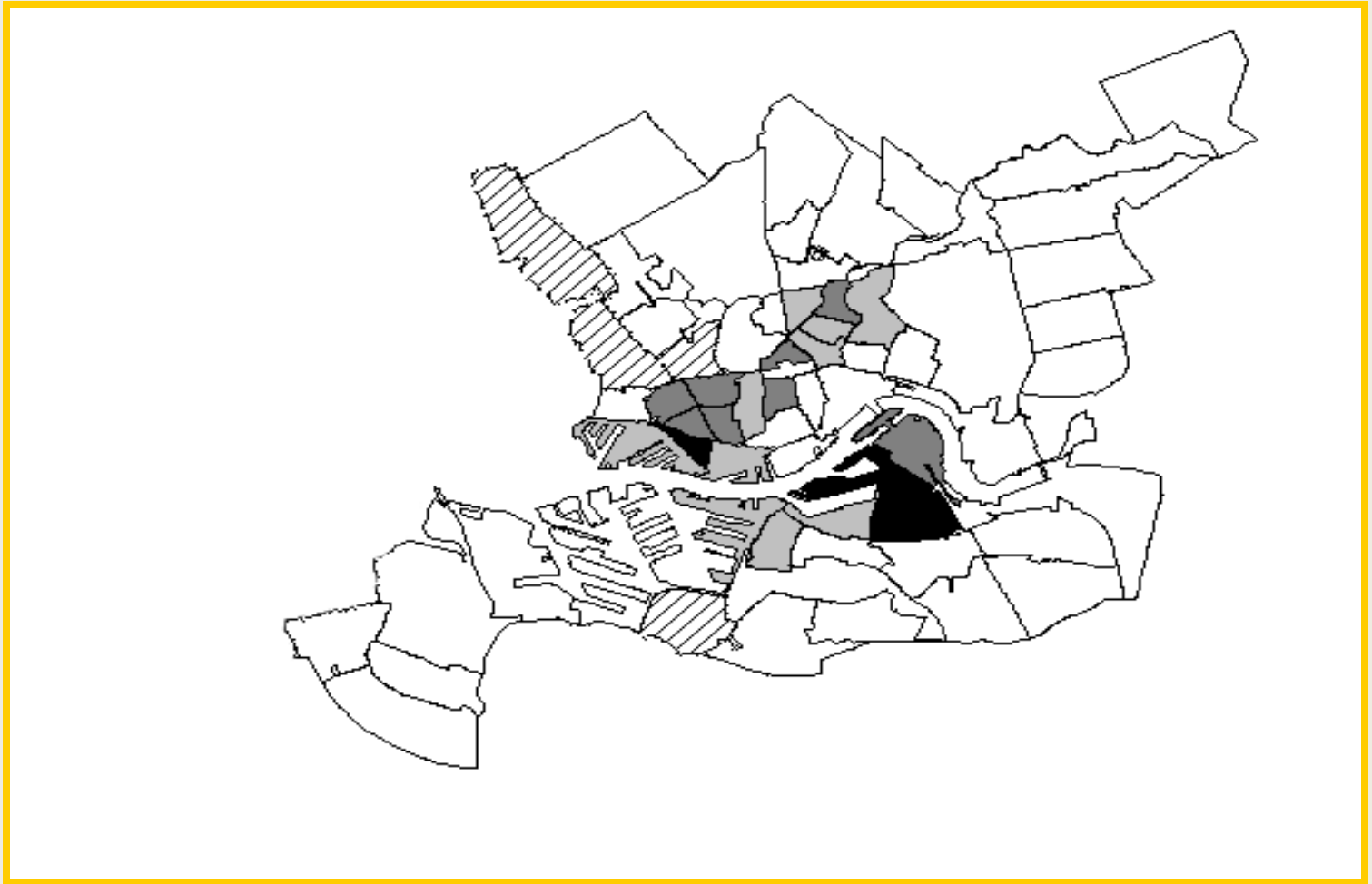

Figure 8 : Distribution of irregular Turks in Rotterdam

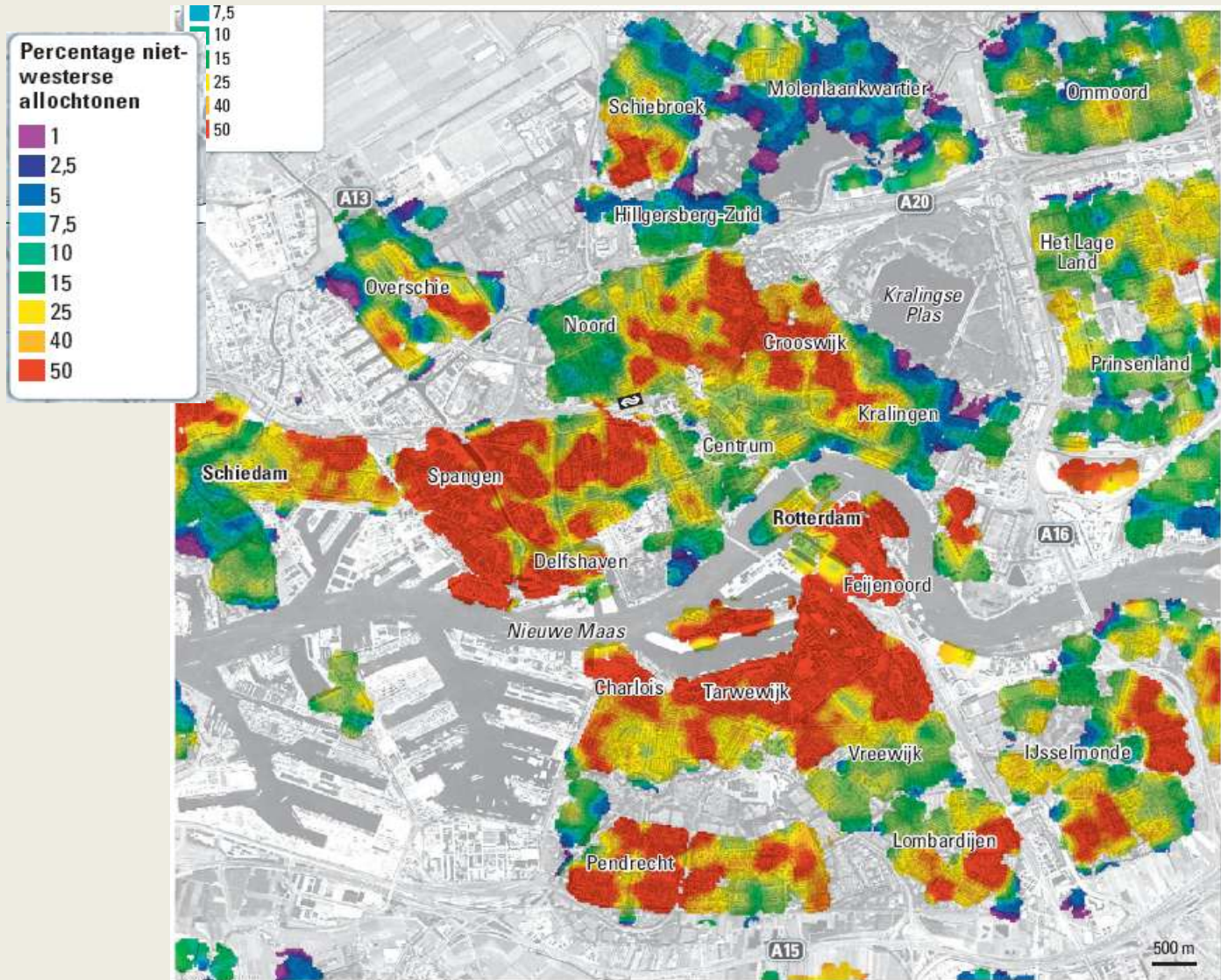

De Ongekende Stad

- Het ‘Stedelijk Palimpsest’ (Salman Rushdie)
- Belang van sociale netwerken (‘sociaal kapitaal’) en van ‘bastaardinstituties’ (o,a. informele markten van banen, huizen en partners) (Everett Hughes)

Kaart 2: Ruimtelijke spreiding niet-westerse alloctonen in Rotterdam

Kaart 3: De ruimtelijke verdeling van geregistreeerde MOE-landers en particuliere verhuur in de Tarwewijk (2009)

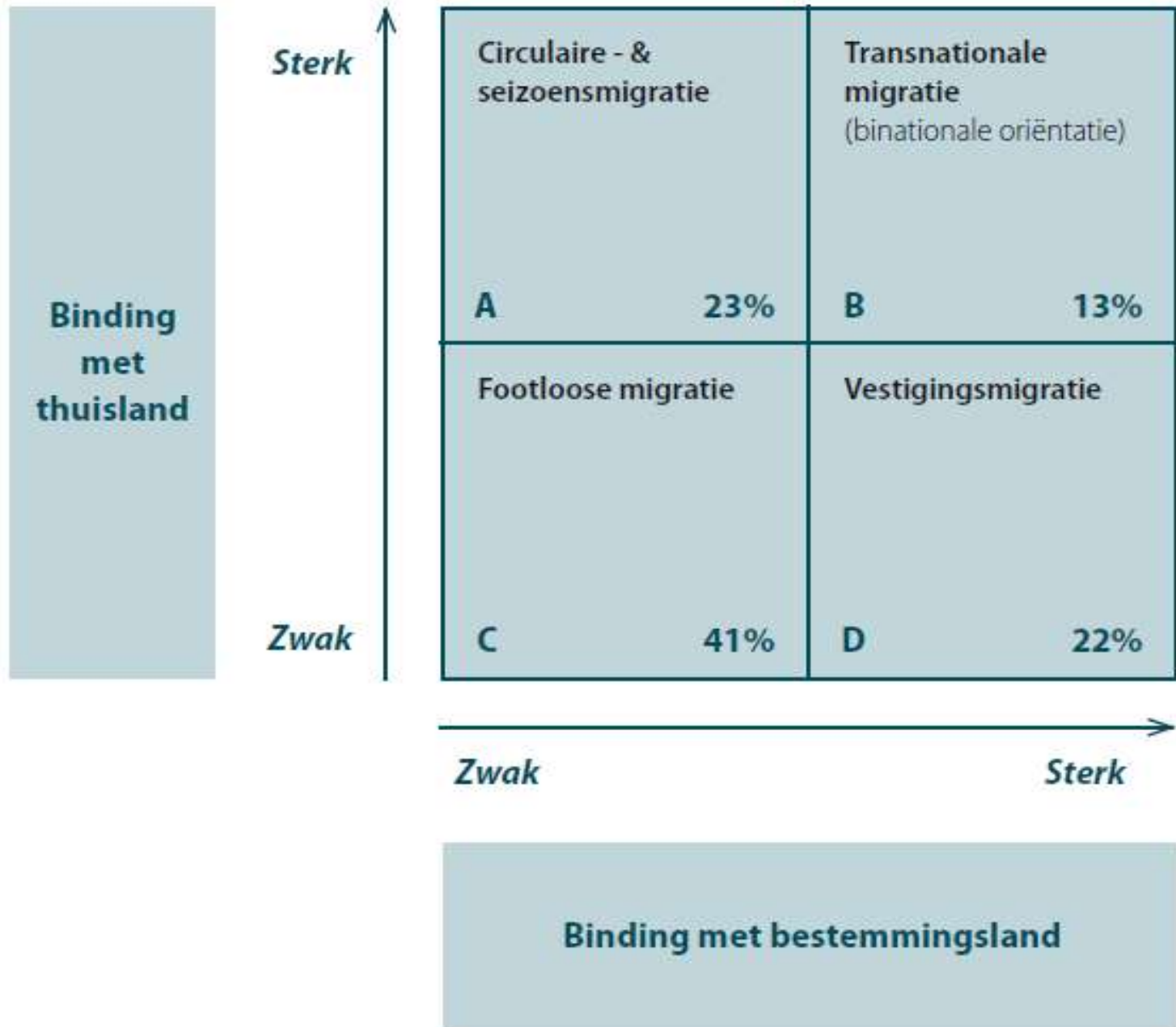

Ontdekking 3: Nieuwe arbeidsmigratie in vieren (2010-heden)

- Onvoorzien (met name de omvang): nieuwe migratiepaden
- *Liquid migration* (vloeibare migratie)
- De beperktheid van beleidsclassificaties ('Arbeidsmigratie in vieren')

Arbeidsmigratie in vier

Ontdekking 1: onbedoelde effecten van sociaal beleid

Negatieve gevolgen van goede bedoelingen

- Bijstandsbeleid: draagt bij aan de bestendiging van armoede
- Illegalenbeleid: restrictief beleid genereert deels criminaliteit
- Uitbreiding van de EU: nieuwe, lokale sociale problemen/mobiel banditisme

Samenwonen of woningdelen?

“Twee mensen wonen in een huis. Ze verdienen beiden het minimuminkomen. Er is geen aparte zit- of slaapkamer voor een van beiden. Evenredig naar inkomen dragen ze bij aan de huur, vaste lasten en eten. De een komt in de bijstand en vraagt een uitkering aan. Beiden beweren economisch zelfstandig te zijn. Moet in dit geval worden besloten tot samenwonen of woningdelen?”

Samenwonen of woningdelen?

	Ministerie- norm	Beleid van sociale diensten (N=32)	Bijstands- ambtenaren (N=106)
Samen- wonen	X	31	56%
Woning- delen		1	44%

Bron: Engbersen 2009

Overzicht 1: Stijlen van regeltoepassing

		Oriëntatie op doelen organisatie	
		Ja	Nee
Oriëntatie op regels	Ja	Rechterlijke wijze	Legalistisch
	Nee	Ongeoorloofde discretie	Retreatisme

Ontdekking 2: wet en uitvoeringswerkelijkheid

- Uitvoering bijstand: beleidsvernieuwing op de werkvloer en selectiviteit (Mattheus-effecten)

Want wie heeft zal nog meer krijgen, en wel in overvloed, maar wie niets heeft, hem zal zelfs wat hij heeft nog worden ontnomen." - [Evangelie volgens Mattheüs](#), 25:29.

- Illegalenbeleid: gedogen en selectiviteit
- Uitbreiding van de EU: miskennis van lokaal integratievraagstuk

Lessen voor beleidmakers

- Elke beleidmaker wordt geacht de wet te kennen
- Elke beleidmaker wordt geacht de sociale werkelijkheid te kennen
- Elke beleidmaker wordt geacht de uitvoering en werking van een wet te kennen
- Elke beleidmaker wordt geacht de zin en onzin van beleidsclassificaties te onderkennen